

tenschap van de eerststervende wordt in principe een *actief* in de nalatenschap van de langstlevende.

Veronderstel dat er geen waarborg bedongen of gesteld is, geen jaarlijkse interest bedongen of betaald, geen aflossingen, en geen tussentijdse vaststellingen, en dat er een geruime tijd verloopt tus-

sen beide successies: dan zal het hof hier logischerwijze dus *van de fiscus* het bewijs moeten eisen dat de vordering *niet* afgelost of kwijtgescholden is, als deze het in de nalatenschap wil belasten.

Elk nadeel heeft zijn voordeel!

Rik Deblauwe

Wetenschappelijk adviseur Tiberghien

Verrekenbeding opnieuw aanvaard door hof van beroep Antwerpen

■ Antwerpen 19 mei 2015, www.monkey.be

Het hof van beroep te Antwerpen aanvaardde op 19 mei 2015 opnieuw de verreken-schuld als aftrekbaar passief in de nalatenschap. (1)

1. De feiten waren hier nochtans vrij kras.

A en B waren getrouwd in 1959, onder het stelsel van wettelijke gemeenschap met verblijvingsbeding ingeval van overlijden. Ze hadden één dochter. In 2003 vervingen ze de toebedeling door een keuzebeding ten voordele van de langstlevende echtgenoot.

Op 22 oktober 2010 werd het huwelijksstelsel vervangen door een stelsel van scheiding van goederen met een 100%-finaal verrekenbeding, waarbij *“de langstlevende van de echtgenoten het recht heeft om te verrekenen ten belope van een*

som naar zijn of haar keuze. De maximaal te verrekenen som bedraagt de totaliteit van het netto-vermogen van het eigen vermogen van de eerststervende echtgenoot. In dat geval verkrijgt de langstlevende een vordering op de nalatenschap van de eerststervende ten belope van het nettobedrag van het eigen vermogen van de eerststervende.”

Drie dagen later, op 25 oktober 2010, overleed mevrouw B, en de heer A oefende zijn recht uit tot beloop van 95%. Hij ondertekende een document waarin hij eiste *“dat een vordering ten belope van 95% van haar vermogen, nl. 1.464.053 euro ten laste van haar nalatenschap mij als huwelijksvoordeel toekomt.”*

De ontvanger aanvaardde dat bedrag niet als schuld in de nalatenschap, maar zowel de rechtbank als het hof aanvaardden het wel.

2. Het Vlaamse Gewest stelde voor het hof dat het ernstige twijfels had over de kwalificatie van het ‘verrekenbeding’, aangezien het stelsel reeds na drie dagen

(1) Antwerpen 19 mei 2015, rolnr. 2014/AR/422, op www.monkey.be.

ontbonden was door het overlijden van één der echtgenoten. “De enige zinvolle interpretatie van het zogenaamde ‘verrekenbeding’ is *in casu* dat al wat de langstlevende echtgenoot verkrijgt moet worden beschouwd als een ‘contractuele erfstelling’ daar men in het huwelijkscontract met betrekking tot het zogenaamde verrekenbeding uitdrukkelijk spreekt van ‘een vordering op de nalatenschap’: er kan worden verdedigd dat het een verrijking in hoofde van de langstlevende echtgenoot om niet betreft en dat verkregen voordeel kan in hoofde van de overlevende echtgenoot worden belast krachtens artikel 2 W.Succ. Voorliggend zogenaamd verrekenbeding dient alleszins te worden geïnterpreteerd als zijnde ten kosteloze titel. Er is duidelijk een *animus donandi*, de bedoeling om een bedrag ter waarde van alle goederen van de overledene toe te bedelen aan de langstlevende echtgenoot. Bijgevolg dient het beding gekwalificeerd als een contractuele erfstelling.”

Subsidiair stelde het Vlaamse Gewest dat de schuldvordering nog niet bestaat op het ogenblik van het overlijden maar pas op een later tijdstip ontstaat, als de langstlevende de keuze maakt over te gaan tot de verrekening. Vermits de verrekenvordering krachtens het huwelijkscontract pas ontstaat op een tijdstip na het overlijden is het helemaal geen op de dag van het overlijden bestaande schuld van de overledene en dus geen aannemelijk passief op grond van artikel 27 W.Succ. (nu art. 2.7.3.4.1. VCF).

Ten slotte stelde het Vlaamse Gewest dat de inventaris geen enkele waarde had als bewijsstuk.

3. Het hof oordeelde echter dat een finaal verrekenbeding bij overlijden een overeenkomst is op het niveau van het huwelijksvermogen en dus een huwelijksovereenkomst is. Het finaal verrekenbeding is een huwelijksvoordeel. En het verwees naar het arrest van 23 november 2005 van het toenmalige Arbitragehof (thans het Grondwettelijk Hof) dat huwelijksvoordelen voordelen zijn “*die voor echtgenoten ontstaan uit de wijze van samenstelling, werking en verdeling van het gekozen huwelijksstelsel*” (...) “*Huwelijksovereenkomsten worden geacht, op onweerlegbare wijze, onder bezwarende titel te zijn aangegaan, zodat voordelen die uit die overeenkomsten voortvloeien niet als een schenking worden beschouwd.*” Het Hof maakt hierbij geen onderscheid tussen gemeenschapstelsels en stelsels van scheiding van goederen (Arbitragehof 170/2005, 23 november 2005, www.const-court.be).

Het beding kan dan ook niet als een contractuele erfstelling geherkwalificeerd worden, zoals de administratie stelde.

Ook het feit dat de vordering optioneel was, wijzigt niets aan de aftrekbaarheid. “De verreken-schuld vindt haar oorzaak en oorsprong in de wijziging van het huwelijkscontract en is dus voor het overlijden van de eerst overleden echtgenoot ontstaan. Op het ogenblik van de wijziging van het huwelijkscontract gaat elke echtgenoot een schuld aan, al naargelang de specifieke toepassingsvoorwaarden van het beding, onder een opschortende voorwaarde of onder een

opschortende termijn. De verrekenvordering en de verrekenschuld ontstaan in het huwelijkscontract of in de akte tot wijziging ervan, zij het dat de schuld is aangegaan onder de opschortende voorwaarde dat de echtgenoot – schuldenaar eerst overlijdt en dat de langstlevende echtgenoot de optie licht. De schuld ontstaat met andere woorden voor het overlijden, maar zij is voorwaardelijk en wordt slechts definitief, bepaald en opeisbaar als de optie wordt gelicht en dus na het overlijden. De verwezenlijking van de modaliteit heeft enkel de opeisbaarheid van de bedongen schuld tot gevolg.

De inventaris werd aanvaard als bewijs van de vordering.

4. In dit arrest, evenals in drie arresten van 16 juni 2015, komt het hof dus tot het besluit dat de verrekenvordering aanvaardbaar is als passief. Het vermijdt daarbij de tegenstrijdigheid in zijn arrest van 24 april 2012, nl. dat de schuld pas ontstond bij de uitoefening van de keuze, maar toch een schuld was die bestond bij het overlijden. Dit arrest werd door het Hof van Cassatie op 31 oktober 2014 verbroken wegens tegenstrijdigheid in de motivering.

5. Bemerkt dat de feiten dateren van vóór de invoering van de nieuwe antimisbruikbepaling (1). Men kan zich dus wel afvragen of een dergelijk verreken-

beding, afgesloten *in extremis*, daaraan zou weerstaan (2).

6. *De lege ferenda* blijft men met een raar gevoel achter.

Een toebedeling van de gemeenschap wordt belast door artikel 2.7.1.0.4 van de Codex, en de sterfhuisclausule is daarbij nu buiten werking gesteld (3).

De toebedeling onder last – die nochtans hogere erfbelasting tot gevolg heeft dan de afwezigheid van elke regeling (4), zou door de Vlaamse administratie aangevochten worden (5).

Wie echter overgaat naar scheiding van goederen, met een 100% verrekenbeding, betaalt niets meer, terwijl dit economisch gezien toch neerkomt op een soort virtuele toebedeling van gemeenschap.

Dit is geen heffing naar draagkracht meer. Als zou blijken dat dit nog mogelijk blijft na de antimisbruikbepaling, dan zijn er twee mogelijkheden: ofwel wordt de wet gewijzigd, ofwel doet iedereen dat.

Rik Deblauwe

Wetenschappelijk adviseur Tiberghien

(1) Art/ 18 § 2 W.Reg. j° art. 106 § 2 W.Succ. ingevoerd door de programmawet van 29 maart 2012, van toepassing op de rechtshandelingen die gesteld zijn vanaf 1 juni 2012; thans art. 3.17.0.0.2 van de Codex.

(2) Cfr. BUYSSE in *Fiscoloog* nr. 1445 p. 3.

(3) Art. 24 decreet 3 juli 2015, in werking sinds 1 juli 2015.

(4) De splitting tussen onroerend en roerend goed gaat immers verloren voor de kinderen.

(5) N. GEELHAND DE MERXEM, "Vlabel erkent de Casmanclausule niet (meer)", *Nieuwsbrief Notariaat*, 2016/7, 6.